

บทที่ 3

โครงสร้างภาษีมูลค่าเพิ่มของประเทศไทย

3.1 ลักษณะการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม

ภาษีมูลค่าเพิ่มที่นำมาใช้จัดเก็บแทนภาษีการค้า เป็นภาษีที่จัดเก็บจากการบริโภคและเป็นภาษีมูลค่าเพิ่มจากฐานผู้บริโภค ภาษีมูลค่าเพิ่มประเภทนี้เป็นรูปแบบที่ใช้แพร่หลายในประเทศต่างๆ ในปัจจุบัน โดยหลายประเทศได้นำภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้จัดเก็บเป็นเวลานานแล้ว เช่น ทุกประเทศในกลุ่มประชาคมยุโรป ในทวีปอเมริกาบางประเทศ ในทวีปอาฟริกา (ประเทศไนเจอร์ มาดากัสการ์) ทวีปเอเชีย (ไต้หวัน ประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย) และประเทศไทยก็ได้เริ่มนำระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้บังคับตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2535

ภาษีมูลค่าเพิ่มมีลักษณะที่สำคัญเฉพาะตัวหลายด้าน โดยเฉพาะการมีส่วนเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งในด้านการลงทุน การส่งออกและการผลิต โดยในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มผู้ประกอบการสามารถนำภาษีสินค้าทุนมาหักได้ทันทีในกรอบภาษีที่ได้ซื้อสินค้าทุนนั้นมา เป็นการแบ่งเบาภาระดอกเบี้ยและช่วยผ่อนคลายนโยบายด้านสภาพคล่องของธุรกิจที่มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนสูง นอกจากนี้การที่ภาษีการค้ามีความซ้ำซ้อน ทำให้รัฐบาลต้องดำเนินมาตรการส่งเสริมการลงทุน โดยให้สิทธิประโยชน์ในการลดหย่อน หรือยกเว้นภาษีอากรแก่กิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน แต่สิทธิประโยชน์ดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นการให้ทั่วไปด้วยทุกกิจการ เมื่อนำภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้แล้วจะทำให้ภาระภาษีของผู้ลงทุนในกิจการประเภทต่างๆ ลดลงไปจากเดิมเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากระบบภาษีมูลค่าเพิ่มจะมีการคืนภาษีวัตถุดิบ ตลอดจนภาษีสินค้าทุนทุกประเภทที่ใช้ในกิจการให้กับผู้ลงทุนด้วย จึงนับเป็นการส่งเสริมการลงทุนให้กับกิจการทั่วไป นอกจากนี้ยังมีลักษณะเด่นในการส่งเสริมการส่งออกด้วย

3.2 โครงสร้างของระบบภาษีมูลค่าเพิ่มในประเทศไทย

โครงสร้างของภาษีมูลค่าเพิ่มในประเทศไทยมีลักษณะดังนี้ คือ

ผู้มีหน้าที่ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ได้แก่

- ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ขายสินค้าหรือให้บริการในเชิงธุรกิจหรือเชิงวิชาชีพ ที่มีรายได้จากการประกอบการเกินกว่า 600,000 บาทต่อปี
 - มีสถานะเป็นธุรกิจส่วนตัว (บุคคลธรรมดาเป็นเจ้าของกิจการ) หรือเป็นคณะบุคคล หรือเป็นบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือรัฐวิสาหกิจ หรือนิติบุคคลอื่นก็ได้
- กิจกรรมที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ได้แก่

1) การขายสินค้า หรือให้บริการในทุกขั้นตอนตั้งแต่การผลิต การขนส่ง การขายปลีก หรือการส่งออก

2) การนำสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศ ไม่ว่าจะเพื่อการใดๆ โดยบุคคลทั่วไป หรือ โดยผู้ประกอบการจดทะเบียน (ผู้ประกอบการที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มไว้แล้ว) ให้เสียภาษีมูลค่าเพิ่มทันที เมื่อมีการนำเข้า

3.3 อัตราในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม

ในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม รัฐบาลได้กำหนดอัตราการจัดเก็บไว้ดังนี้

1. **อัตราภาษีศูนย์** ใช้สำหรับการประกอบกิจการส่งออก การให้บริการที่กระทำในราชอาณาจักร และได้มีการให้บริการนั้นในต่างประเทศตามประเภท หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งนิยมใช้หลักปลายทางในการจัดเก็บภาษี (Destination Principle) กล่าวคือจะจัดเก็บภาษีจากการขายสินค้าและการให้บริการ เฉพาะในประเทศที่สินค้าและบริการนั้นถูกนำไปใช้เท่านั้น ดังนั้นการส่งออกในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มจะคำนวณภาษีในอัตราร้อยละ 0 กล่าวคือนอกจากจะไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มแล้ว หากมีภาษีที่แฝงอยู่ในการลงทุนก็สามารถขอคืนภาษีที่แฝงอยู่ในสินค้า วัตถุดิบ และในการลงทุนนั้นคืนได้ด้วย (ซึ่งผู้เสียภาษียังคงเป็นผู้อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มเช่นกัน)

2. **อัตราภาษีย้อยละ 1.5** เป็นอัตราภาษีที่เก็บจากผู้ประกอบการที่ขอเลือกเสียภาษีในอัตราเหมา โดยขอเสียภาษีจากยอดขายสินค้า และบริการในอัตราร้อยละ 1.5 ซึ่งการเสียภาษีในกรณีดังกล่าวจะไม่สามารถขอคืนภาษีซื้อได้ เป็นอัตราภาษีที่ให้ผู้ขายสินค้าหรือให้บริการในราชอาณาจักรที่มีรายรับเกิน 600,000 บาทต่อปี แต่ไม่เกิน 1,200,000 บาทต่อปี เลือกเสียแทนการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มแบบเต็มรูปแบบ (ตามอัตราในข้อ 3)

ผู้เสียภาษีที่ขอเสียภาษีในอัตราร้อยละ 1.5 จะขอเปลี่ยนมาเสียภาษีเต็มรูปแบบสามารถกระทำได้ แต่ถ้าเสียภาษีในแบบเต็มรูปแบบอยู่แล้วจะขอใช้สิทธิขอเสียภาษีในอัตราร้อยละ 1.5 ไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีข้อกำหนดให้กระทำได้ทั้งยังมีปัญหาในกรณีภาษีซื้อและภาษีสินค้าทุน ซึ่งสามารถขอคืนได้ในระบบเต็มรูปแบบ ซึ่งจะมีปัญหาในด้านภาษีอากร รัฐจึงมิได้กำหนดบทบัญญัติในกรณีนี้ไว้

3. **อัตราภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 10 (แบบเต็มรูปแบบ)** ใช้สำหรับการขายสินค้าและบริการ และการนำเข้าสินค้าในราชอาณาจักร ทุกประเภทเว้นแต่การขายสินค้าและบริการในราชอาณาจักรของผู้ประกอบการตามข้อ 2, ข้อ 4 และผู้ประกอบการธุรกิจเฉพาะ

การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม กิจกรรมที่ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มมี 2 ประเภท คือ

- 4.1) ผู้ประกอบการขนาดย่อม (ตามมาตรา 81/1) ซึ่งมีมูลค่าของฐานภาษีไม่ถึง 600,000 บาทต่อปี
- 4.2) กิจกรรมที่มีการประกอบการตามมาตรา 81 ในหมวด 4 ส่วน 5 แห่งประมวลรัษฎากร นอกจากนี้ตามมาตรา 81/3 ได้กำหนดให้กิจการขายสินค้าตามที่ระบุไว้ตามมาตรา 81(1)(ก) ถึง (จ) และกิจการขนาดย่อมตามมาตรา 81/1 รวมทั้งกิจการอื่นตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา หากมีความประสงค์จะขอเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มแบบเต็มรูปก็มีสิทธิขอเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มได้

การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม หมายความว่า เงินได้จากการประกอบการดังกล่าวได้รับยกเว้นไม่ต้องนำมาเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ผู้ประกอบการจึงไม่ต้องเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ซื้อสินค้า แต่ก็มีข้อเสียในกรณีที่ผู้ประกอบการที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มไม่สามารถขอคืนภาษีซื้อต่างๆ ที่ได้เสียไปคืนได้

3.4 หน้าที่ของผู้ประกอบการจดทะเบียน

ผู้ประกอบการจดทะเบียนมีหน้าที่ดังนี้ คือ

- 1) เรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ซื้อสินค้าหรือผู้ใช้บริการทุกครั้งเมื่อมีการขายสินค้าหรือได้รับบริการ โดยเรียกเก็บภาษีในอัตราร้อยละ 10 จากมูลค่าสินค้าหรือค่าบริการภายในประเทศ และ เรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 0 จากมูลค่าสินค้าหรือบริการที่ส่งออกต่างประเทศ
- 2) จัดทำใบกำกับภาษี และส่งมอบต้นฉบับใบกำกับภาษีให้แก่ผู้ซื้อหรือผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ที่มีการขายสินค้าหรือได้รับค่าบริการ ส่วนสำเนาใบกำกับภาษีให้เก็บรักษาไว้ เพื่อนำตัวเลขราคาสินค้าหรือค่าบริการและค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม ไปกรอกใน "รายงานภาษีขาย"
- 3) เรียกต้นฉบับใบกำกับภาษี จากผู้ประกอบการจดทะเบียนที่ได้ซื้อสินค้าหรือได้ใช้บริการ และเก็บรักษาไว้โดยนำไปเรียงลำดับตามวันที่ที่ปรากฏในใบกำกับภาษี เพื่อนำตัวเลขราคาสินค้าหรือค่าบริการ และค่าภาษีมูลค่าเพิ่มไปกรอกใน "รายงานภาษีซื้อ"
- 4.) จัดทำ "รายงานภาษีขาย" "รายงานภาษีซื้อ" และถ้าเป็นกิจการขิงนิติบุคคล ที่มีสินค้าเพื่อขายหรือเป็นผู้ผลิตต้องทำ "รายงานสินค้าและวัตถุดิบ" ด้วย
- 5.) ต้องยื่นแบบ ภ.พ. 30 หรือ ภ.พ. 31 แล้วแต่กรณี ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป
- 6.) ต้องจัดทำบัญชีและปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ เอกสารและรายงานต่างๆ ที่ควรทราบ

“ใบกำกับภาษี” เป็นเอกสารซึ่งผู้ประกอบการจดทะเบียนจะต้องจัดทำและออกให้กับผู้ซื้อทุกครั้งที่มีการขายสินค้าหรือให้บริการ ใบกำกับภาษีมี 2 ประเภท คือ

1. ใบกำกับภาษีแบบเต็มรูป ต้องมีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

- 1) คำว่า “ใบกำกับภาษี”
- 2) เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรของผู้ขาย
- 3) ชื่อ ที่อยู่ ของผู้ขาย
- 4) ชื่อ ที่อยู่ ของผู้ซื้อ
- 5) เลขที่ เล่มที่(ถ้ามี) ของใบกำกับภาษี
- 6) วัน เดือน ปี ที่ออกใบกำกับภาษี
- 7) ชื่อ ชนิด ประเภท ปริมาณ และราคาของสินค้าหรือบริการ
- 8) จำนวนภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยให้แยกออกจากราคาของสินค้าหรือ

บริการให้ชัดเจน (กรณีการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มให้ใช้ศนียม 2 ตำแหน่ง ห้ามปิดเศษ จะปิดเศษได้เฉพาะในศนียมตำแหน่งที่ 3 โดยถ้ามีค่าไม่ถึง 5 ให้ปิดเศษนั้นทิ้ง ถ้ามีค่ามากกว่า 5 ขึ้นไปให้ปิดเศษขึ้น ถ้าผู้ประกอบการแสดงจำนวนภาษีมูลค่าเพิ่มไม่ถูกต้อง ถือว่าใบกำกับภาษีที่ออกให้กับผู้ซื้อนั้นเป็นใบกำกับภาษีที่ไม่ถูกต้อง ผู้ซื้อจะนำไปเป็นหลักฐานในการขอหักภาษีซื้อไม่ได้)

“ใบกำกับภาษีแบบเต็มรูป” ที่มีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดสามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานในการขอหักภาษีซื้อได้

2. ใบกำกับภาษีอย่างย่อ ผู้ประกอบการจดทะเบียนที่มีสิทธิออกใบกำกับภาษีอย่างย่อ ได้แก่

ผู้ขายปลีก เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านขายของชำ บิมน้ำมัน ฯลฯ หรือผู้ให้บริการที่ในแต่ละวันจะมีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมาก เช่น ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงแรม อู่ซ่อมรถยนต์ เป็นต้น

“ใบกำกับภาษีอย่างย่อ” จะนำไปใช้เป็นหลักฐานในการขอหักภาษีซื้อไม่ได้ ดังนั้นหากผู้ซื้อร้องขอใบกำกับภาษีแบบเต็มรูป เพื่อนำไปเป็นหลักฐานในการหักภาษีซื้อ ผู้ประกอบการต้องออกใบกำกับภาษีแบบเต็มรูปให้กับผู้ซื้อทันที

ข้อแตกต่างระหว่างใบกำกับภาษีอย่างย่อ ที่แตกต่างไปจากใบกำกับภาษีแบบเต็มรูป คือ

- ไม่ต้องแสดงที่อยู่ของผู้ขายสินค้าหรือให้บริการ
- ไม่ต้องแสดงชื่อ ที่อยู่ ของผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ
- ชื่อ ชนิด หรือประเภทของสินค้า จะออกเป็นรหัสก็ได้

- จำนวนภาษีมูลค่าเพิ่ม จะรวมอยู่ในมูลค่าของสินค้า หรือบริการก็ได้ โดยต้อง
หมายเหตุว่า ราคาได้รวมภาษีแล้ว

3.5 รายงานภาษีซื้อ และ รายงานภาษีขาย

เป็นรายงานเบื้องต้นที่ต้องจัดทำตามรูปแบบที่กรมสรรพากรกำหนดไว้ เพื่อช่วยให้เกิดความสะดวกในการรวบรวม "ยอดขาย" และ "ภาษีขาย" "ยอดซื้อ" และ "ภาษีซื้อ" ของผู้ประกอบการจดทะเบียน เพื่อบันทึกรายการที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน ผู้ประกอบการจดทะเบียนต้อง
ใช้จำนวน "ยอดขาย" และ "ภาษีขาย" จากรายงานภาษีขาย และ "ยอดซื้อ" และ "ภาษีซื้อ" จาก
รายงานภาษีซื้อที่ได้จัดทำขึ้น นำไปกรอกในแบบ ภ.พ. 30

3.6 การยื่นแบบ ภ.พ. 30 และ ภ.พ. 31

ผู้ประกอบการจะต้องยื่นแบบเสียภาษีมูลค่าเพิ่มทุกเดือน โดยภาษีมูลค่าเพิ่มของเดือนใด
ให้ยื่นแบบและนำส่งด้วยแบบ ภ.พ. 30 หรือ แบบ ภ.พ. 31 ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป ไม่
ว่าในเดือนนั้นจะมีภาษีต้องนำส่งหรือไม่

การกรอกแบบ ภ.พ. 30 ให้นำตัวเลข "ภาษีขาย" และ "ภาษีซื้อ" ตามรายงานภาษีขาย
และรายงานภาษีซื้อ มากรอกในแบบ ภ.พ. 30

ถ้าเดือนใด "ภาษีขาย" มากกว่า "ภาษีซื้อ" ให้ผู้ประกอบการจดทะเบียนนำส่งภาษีจาก
ผลต่างที่เกิดขึ้น พร้อมกับการยื่นแบบ ภ.พ. 30

ถ้าผลการคำนวณ ภาษีมูลค่าเพิ่มตามแบบ ภ.พ. 30 ในเดือนใด "ภาษีขาย" น้อยกว่า
"ภาษีซื้อ" ให้ผู้ประกอบการจดทะเบียนมีสิทธิได้รับคืนภาษีจากผลต่างที่เกิดขึ้น โดยแสดงความ
ประสงค์ในแบบ ภ.พ. 30 เพื่อเลือกขอคืนภาษีเป็นเงินสด หรือขอเครดิตยกยอดไปหักออกจาก
ภาษีที่ต้องชำระในเดือนถัดไปก็ได้

3.7 การคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่ม

1) สำหรับผู้ประกอบการจดทะเบียนเต็มรูปแบบ (Full VAT) ที่มีมูลค่าของฐานภาษี (ราย
รับก่อนหักรายจ่ายใดๆ) ต่อปีเกินกว่า 1,200,000 บาท หรือผู้ประกอบการที่มีมูลค่าของฐานภาษี
ไม่ถึงเกณฑ์ดังกล่าวแต่ยื่นขอเสียภาษีมูลค่าเพิ่มเต็มรูปแบบ

$$\text{ภาษีมูลค่าเพิ่ม} = \text{ภาษีขาย} - \text{ภาษีซื้อ} \text{ (ในแต่ละเดือนภาษี)}$$

ภาษีขาย คือ ภาษีมูลค่าเพิ่ม 10% หรือ 0% ของราคาสินค้าและบริการ ที่ผู้ประกอบการ
ได้เรียกเก็บ หรือพึงเรียกเก็บ หรือต้องรับภาระจากการขายสินค้าหรือการให้บริการ

ภาษีซื้อ คือ ภาษีมูลค่าเพิ่ม 10 หรือ 0 จากการซื้อสินค้า ทรัพย์สิน รับบริการ หรือนำ
เข้าสินค้าจากต่างประเทศตามหลักฐานใบกำกับภาษี

กรณีภาษีขายมากกว่าภาษีซื้อให้ชำระตามส่วนต่างนั้น แต่ถ้าภาษีซื้อที่มีจำนวนมากกว่าให้มีสิทธิขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม

2) สำหรับผู้ประกอบการจดทะเบียน (กึ่งเต็มรูปแบบ) ที่มีมูลค่าของฐานภาษีต่อปีเกินกว่า 600,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,200,000 บาท

$$\text{ภาษีมูลค่าเพิ่ม} = \text{มูลค่าของฐานภาษี} * 1.5\%$$

3.8 ความเหมาะสมของระบบภาษีมูลค่าเพิ่มที่ใช้ในประเทศไทย

เมื่อภาษีเป็นเงินที่รัฐบังคับเก็บจากราษฎร ดังนั้นความสมัครใจของประชาชนที่จะเสียภาษี จึงมีความสำคัญมากในอันที่จะทำให้สามารถจัดเก็บอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ซึ่งภาษีดังกล่าวจะเป็นรายได้สำคัญของรัฐบาลในการบริหารประเทศ ภาษีมูลค่าเพิ่มได้ถูกริเริ่มมาแทนระบบภาษีการค้า ซึ่งอาจเป็นธรรมดาของการเปลี่ยนแปลงย่อมมีการต่อต้าน แต่ในขณะเดียวกันก็มีการสนับสนุนว่าภาษีมูลค่าเพิ่มเหมาะสมกับสภาพสังคมเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน และก็สามารรถแก้ไขข้อบกพร่องของระบบภาษีการค้าเดิมได้ ในส่วนนี้ผู้ศึกษาต้องการศึกษาว่าระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมีความเหมาะสมที่นำมาใช้ในประเทศไทยหรือไม่ โดยวิเคราะห์ว่าระบบภาษีมูลค่าเพิ่มดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการของภาษีอากรที่ดี (ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2) มากน้อยเพียงใด และสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของภาษีการค้าเดิมอย่างไร

3.8.1 ภาษีมูลค่าเพิ่มกับหลักความแน่นอน

ความชัดเจนของระบบภาษีมียุ่ส่วนสำคัญ ผู้เสียภาษีต้องการทราบว่าการเสียภาษีเท่าใด เมื่อใดและวิธีการใด ซึ่งจะพบว่าภาษีการค้าเดิมขาดความแน่นอนชัดเจน ทั้งนี้เพราะในระบบภาษีการค้าเดิม โครงสร้างของภาษีการค้ามีอัตราภาษีอยู่ถึง 21 อัตรา ตั้งแต่ร้อยละ 0.1 ถึงร้อยละ 50 ซึ่งขึ้นอยู่กับกรณีและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้กฎหมายภาษีการค้ายังเป็นกฎหมายที่เข้าใจยาก เนื่องจากบทบัญญัติว่าด้วยภาษีการค้าเดิมมีรวมอยู่ในประมวลรัษฎากร ซึ่งถูกแก้ไขโดยพระราชบัญญัติ พระราชกำหนดหลายฉบับ แล้วยังมีพระราชกฤษฎีกาและกฎกระทรวง ซึ่งต้องใช้ประกอบกับตัวประมวลรัษฎากร คำพิพากษาศาลฎีกาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีภาษีการค้าก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบภาษีการค้าด้วย

ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มที่นำมาใช้ในประเทศไทย ได้แก้ไขข้อบกพร่องของภาษีการค้าไว้หลายประการ ทำให้มีความชัดเจนแน่นอน อาทิผู้มีหน้าที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ได้บัญญัติไว้กว้างขวางครอบคลุมทุกขั้นตอนของการผลิต การจำหน่ายสินค้าและให้บริการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก ผู้ให้บริการ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของบุคคลธรรมดา นิติบุคคล คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท กองมรดก รัฐวิสาหกิจ องค์การของรัฐบาลหรือนิติบุคคลในรูปใดๆ บทบัญญัติของกฎหมายภาษีมูลค่าเพิ่มในเรื่องของอัตราภาษีที่ใช้จัดเก็บเป็น

อัตราคงที่ซึ่งรวมภาษีท้องถิ่นแล้ว มีเพียงอัตราเดียวคือ อัตราร้อยละ 10 สำหรับผู้เสียภาษีที่มีรายรับเกิน 600,000 บาทต่อปี แต่ไม่เกิน 1,200,000 บาทต่อปี อาจจะไม่เลือกเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 1.5 ของยอดรายรับก็ได้ และผู้ที่มีรายรับไม่เกิน 600,000 บาทต่อปีได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มหรืออาจจะขอเข้าอยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยเสียภาษีในอัตราร้อยละ 10 ก็ได้ ส่วนผู้ส่งออกเสียภาษีอัตราศูนย์ จะช่วยลดความพยายามหลีกเลี่ยงภาษี โดยได้ประโยชน์จากความแตกต่างของอัตราภาษีได้

3.8.2 ภาษีมูลค่าเพิ่มกับหลักการประหยัด

ระบบภาษีที่ดีควรมีค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บไม่สูงนัก สำหรับภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บแทนภาษีการค้า มีค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดเก็บเพิ่มขึ้น ในภาครัฐบาลและผู้ประกอบการ เช่น ในภาครัฐบาลจะต้องเพิ่มอัตรากำลังคนมากขึ้นและเพิ่มอุปกรณ์เครื่องใช้ในการจัดเก็บ เช่น คอมพิวเตอร์ สำหรับผู้ประกอบการจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในรูปของการจัดทำระบบบัญชีและบันทึกการขายที่ซื้อขาย แต่ประโยชน์ที่พึงได้รับโดยส่วนรวมก็คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ต้องลงทุน

กล่าวคือในภาครัฐบาล จะสามารถจัดเก็บภาษีเงินได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากการใช้ภาษีมูลค่าเพิ่มจะมีการกระตุ้นให้มีการพัฒนาการจัดทำบัญชีเป็นระบบและเป็นสากล ซึ่งจะเพิ่มโอกาสให้เกิดความเป็นธรรมในการค้าขาย เพราะการหลีกเลี่ยงภาษีเงินได้ทำได้ยากขึ้น และสามารถติดตามการเสียภาษีให้ถูกต้องยิ่งขึ้น

สำหรับผู้ประกอบการ การปฏิบัติตามกฎหมายภาษีมูลค่าเพิ่มจะทำให้ต้นทุนการเสียภาษีสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการเสียภาษีการค้าในรูปของการจัดทำบัญชีและบันทึกการขายและต้นทุนที่เกิดขึ้นใหม่ที่จะสูงขึ้นมากพอสมควร สำหรับธุรกิจที่ไม่เคยมีระบบบันทึกบัญชีเลยหรือไม่มีระบบบัญชีที่ถูกต้อง แม้จะเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง แต่เป็นค่าใช้จ่ายที่คุ้มค่าเมื่อพิจารณาจากทัศนวิสัย (Perspective) ของเศรษฐกิจโดยรวมและในระยะยาวออกไป การมีระบบบัญชีและการบันทึกกิจกรรมธุรกิจที่เป็นระบบและมีความถูกต้องมาก จะเอื้อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีอื่นๆ หนึ่ง เมื่อมีการประกอบธุรกิจที่มีความสะดวกในรูปของเอกสารทางบัญชีและเอกสารการค้าซื้อขายแล้ว ธุรกิจจะมีความพร้อมและความต้องการที่จะเข้าสู่ระบบการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มยิ่งขึ้น เพราะว่าการอยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มเปิดโอกาสให้หักภาษีที่เสียไปแล้วในการซื้อวัตถุดิบเพื่อทำการผลิต ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ต้องเป็นผู้เสียภาษีมูลค่าเพิ่มเอง เนื่องจากการเสียภาษีโดยแท้จริงเป็นหน้าที่ของผู้ซื้อ

3.8.3 ภาษีมูลค่าเพิ่มกับหลักความเป็นกลาง

ภาษีการค้าเป็นภาษีที่มีหลายอัตราตั้งแต่ร้อยละ 0.1 – 50 การเก็บภาษีในอัตราที่แตกต่างกันหลายอัตรานี้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อสินค้า บริการที่แตกต่างกัน ไม่มีความเป็นกลางและ

ก่อให้เกิดความบิดเบือนในการจัดสรรทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค เพราะผู้ประกอบการ และผู้บริโภคไม่อาจตัดสินใจผลิตและบริโภคโดยอิสระ แต่จะถูกบิดเบือนแทรกแซงและชี้นำโดย อัตราภาษีการค้าที่แตกต่างกัน

ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ใช้จัดเก็บในประเทศไทย มีเพียงอัตราเดียวคืออัตราร้อยละ 10 (ไม่รวมผู้ประกอบการที่มีรายรับไม่เกินหกแสนบาทต่อปี ซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ผู้ประกอบการที่มีรายรับเกินหกแสนบาทต่อปี แต่ไม่เกินหนึ่งล้านสองแสนบาทต่อปีเสียอัตราร้อยละ 1.5 สำหรับผู้ส่งออกเสียภาษีในอัตราร้อยละ 0) อัตราภาษีนี้ใช้กับสินค้าและบริการทุกชนิด จึงทำให้ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อสินค้าและบริการต่างๆ ก่อให้เกิดความเป็นกลางไม่บิดเบือนการตัดสินใจในการผลิตและการบริโภค เพราะผู้ผลิต ผู้ให้บริการจะตัดสินใจผลิตหรือให้บริการอะไรก็จะเสียภาษีในอัตราเดียวกัน ดังนั้นการตัดสินใจผลิตหรือบริโภคจึงเป็นอิสระ ซึ่งจะมีผลให้กลไกของตลาดทำงานได้เต็มที่และการจัดสรรทรัพยากรก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

นอกจากนั้น ภาษีการค้าเป็นภาษีที่มีผลในการก่อให้เกิดการบิดเบือนในการจัดรูปองค์กรธุรกิจ เพราะการจัดรูปธุรกิจให้มีลักษณะเป็นการรวมตัวในแนวตั้ง (Vertical Integration) จะเสียภาษีน้อยกว่าการรวมตัวในแนวระดับ (Horizontal Integration) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าภาษีการค้าเก็บจากการขายออกจากโรงงานทุกขั้นตอนของการผลิต ดังนั้นหากลดจำนวนครั้งของการขายได้ ก็จะลดจำนวนภาษีได้ ธุรกิจที่จัดรูปในลักษณะที่ผลิตตั้งแต่ขั้นตอนที่หนึ่งจนถึงขั้นตอนสุดท้าย โดยไม่มีการขายในขั้นตอนกลางๆ เลยจะเสียภาษีน้อย แต่ธุรกิจที่สร้างความชำนาญพิเศษเฉพาะขั้นตอนและทำการผลิตและขายตัวไปให้ใหญ่โตเฉพาะในขั้นตอนที่ชำนาญนั้น เมื่อผลิตแล้วก็ขายให้คนอื่นไปผลิตต่อรับช่วงกันเป็นทอดๆ ก็จะต้องเสียภาษีมากเพราะต้องเสียทุกทอด การรวมตัวในแนวตั้งไม่เอื้อต่อการชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน และเหมาะสำหรับการผลิตแบบโบราณที่ใช้เทคโนโลยีต่ำ การผลิตสมัยใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสูงต้องการความชำนาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้แล้วในประเด็นนี้ ภาษีการค้ายังเป็นอุปสรรคต่อการทำสัญญารับเหมาช่วง (Subcontracting) เพราะการรับเหมาช่วงทุกช่วงจะต้องเสียภาษีจากมูลค่าเต็มจำนวนโดยไม่ยอมให้หักอะไรเลย ดังนั้นภาษีการค้าจึงเป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของผู้รับเหมาช่วงและธุรกิจขนาดย่อม ซึ่งต้องรับเหมาช่วงจากผู้อื่น

ภาษีมูลค่าเพิ่มมีความเป็นกลางต่อการจัดรูปองค์กรธุรกิจ เพราะไม่ว่าจะจัดรูปในลักษณะเป็นการรวมตัวในแนวตั้งหรือแนวระดับ หรือจะมีการรับเหมาช่วงก็ทอดก็เสียภาษีเท่ากัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าภาษีมูลค่าเพิ่มยอมให้หักค่าภาษีที่เสียไปแล้วสำหรับของที่ได้ผลิตขึ้นแล้วในช่วงก่อนได้ และคงต้องชำระภาษีเฉพาะจากมูลค่าส่วนที่เพิ่มขึ้นในขั้นตอนการผลิตของตนเท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือภาษีมูลค่าเพิ่มไม่มีความซ้ำซ้อน เพราะฉะนั้น จะจัดรูปองค์กรธุรกิจในลักษณะที่มีความชำนาญพิเศษเป็นกึ่งขั้นตอน มีการขายก็ครั้ง หรือมีการรับเหมาช่วงที่ช่วงก็จะเสีย

ภาษีเท่ากันหมด ดังนั้น การตัดสินใจในการจัดรูปธุรกิจให้เป็นการรวมตัวในแนวดิ่งหรือแนวนอนระดับ จะให้มีการรับเหมาช่วงหรือไม่ หรือก็ช่วง จึงเป็นเรื่องที่นักธุรกิจตัดสินใจได้โดยอาศัยตัวแปรทางธุรกิจ โดยปราศจากการแทรกแซงและบิดเบือนจากระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม เมื่อขจัดอุปสรรคของการรวมตัวในแนวนอนระดับอันเกิดจากภาษีการค้าออกแล้ว จึงกล่าวได้ว่าภาษีมูลค่าเพิ่มมีลักษณะที่เอื้อต่อการชำนาญพิเศษ เอื้อต่อการรับเหมาช่วง และเอื้อต่อธุรกิจขนาดย่อม ซึ่งต้องรับเหมางานช่วงจากผู้อื่น หรือซึ่งไม่อาจรวมตัวได้ไม่ว่าจะเป็นแนวดิ่งหรือแนวนอนระดับ

3.8.4. ภาษีมูลค่าเพิ่มกับหลักเป็นที่ยอมรับ

การที่ภาษีมูลค่าเพิ่มจะเป็นที่ยอมรับของประชาชนได้แค่ไหนขึ้นอยู่กับการจัดเก็บภาษีอย่างเป็นธรรม เพราะฉะนั้น ความเป็นธรรมมีส่วนสำคัญให้ประชาชนยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจ ซึ่งจะพบว่าระบบภาษีมูลค่าเพิ่มก่อให้เกิดความเป็นธรรม คือ การหลีกเลี่ยงภาษีจะทำได้ยาก ทุกคนจึงเสียภาษีเสมอภาคกัน ผู้มีหน้าที่เสียภาษีทุกคนได้เสียภาษีตามสัดส่วนที่ตนควรจะต้องเสีย ภายใต้ระบบภาษีการค้าผู้หนีภาษีจะได้เปรียบผู้เสียภาษี คือทำให้เสียภาษีน้อยกว่าผู้เสียภาษีตามความเป็นจริง ต้นทุนการผลิตจึงต่ำ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม เพราะเท่ากับเป็นการลงโทษผู้ประพฤติดี แต่ภายใต้ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมีกลไกที่ทำให้ผู้หนีภาษีเสียเปรียบผู้ไม่หนีภาษีและทำให้ผู้หนีภาษีจำเป็นต้องขอเข้าระบบ เนื่องจากผู้ประกอบการที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มมีสิทธิในการ (1) เครดิตภาษี (2) เรียกเก็บภาษีจากผู้ซื้อ (3) ออกใบกำกับภาษี และ (4) ขอคืนภาษี ซึ่งผู้ประกอบการที่ไม่ได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มไม่มีสิทธิทั้ง 4 รายการนี้ ดังนั้น ผู้อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มจึงได้เปรียบผู้ไม่อยู่ในระบบ ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มจึงเป็นระบบที่มีความเป็นธรรมเพราะทำให้ผู้ปฏิบัติถูกต้องได้ประโยชน์และผู้ปฏิบัติไม่ถูกต้องเสียประโยชน์

ความเป็นธรรมอีกด้านหนึ่งก็คือ การคืนภาษีให้แก่ผู้ประกอบการโดยเร็ว คือ ในเดือนภาษีใดที่ผู้ประกอบการมีภาษีซื้อมากกว่าภาษีขาย ก็ยอมให้ผู้ประกอบการคืนภาษีตามส่วนที่มากกว่านั้น ซึ่งในกรณีการคืนเงินนั้น กรมสรรพากรได้มีนโยบายที่จะคืนเงินภาษีอากรให้แก่ผู้ประกอบการภายใน 1 เดือน โดยการคืนก่อนตรวจ เนื่องจากภาษีที่ขอคืนนั้นเป็นเงินที่ผู้ประกอบการได้เสียไปก่อนแล้ว เพื่อความเป็นธรรม จึงต้องคืนให้ผู้ประกอบการเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ในด้านการขอคืนเงินภาษี ผู้เสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 10 จะได้รับการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับเครื่องจักร เครื่องมือ สินค้าและค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่นำมาใช้ในการประกอบกิจการ ภาษีที่เสียไปในเดือนใดจะสามารถขอคืนได้ทั้งหมดในเดือนนั้นๆ ซึ่งในการคืนภาษีผู้ขอคืนจะต้องมีหลักฐานการเสียภาษีในรูปของใบกำกับภาษี (Tax Invoice) เท่านั้น ผู้ที่ไม่ได้จ่ายเงินค่าภาษีมูลค่าเพิ่มไปหรือกรณีซื้อสินค้าจากผู้หนีภาษีก็จะมีใบกำกับภาษีมาแสดง ก็จะไม่มีความสามารถในการขอคืนเงินภาษี

3.8.5 ภาษีมูลค่าเพิ่มกับหลักเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

หลักเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จำเป็นต้องอำนวยความสะดวกกับผู้เสียภาษีอากร ถึงแม้ว่าการเสียภาษีถือเป็นหน้าที่ของประชาชนตามกฎหมาย แต่ว่าการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียภาษีจะทำให้ประชาชนมีความเต็มใจที่จะเสียภาษี การอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียภาษี ในที่นี้หมายถึง การมีแบบแสดงรายการภาษีที่ง่าย การมีหน่วยภาษีกระจายไปในท้องที่ต่างๆ ให้ผู้เสียภาษีสามารถติดต่อได้ การมีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย การบริหารจัดการส่งแบบแสดงรายการให้ผู้เสียภาษี ฯลฯ

ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นระบบภาษีที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียภาษีเป็นอย่างดีในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- 1) **แบบแสดงรายการภาษีมูลค่าเพิ่ม** แบบแสดงรายการที่ใช้ยื่นเสียภาษีมูลค่าเพิ่มมี 2 ประเภท คือ แบบ ภ.พ.30 (สำหรับผู้เสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 10) และแบบ ภ.พ. 31 (สำหรับผู้เสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 1.5) แบบแสดงรายการดังกล่าวเป็นแบบฟอร์มง่ายๆ ซึ่งผู้เสียภาษีสามารถเข้าใจและกรอกได้เอง นอกจากนี้ในการยื่นแบบแสดงรายการไม่ต้องแนบเอกสารหลักฐานใดๆ
- 2) **การขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม** ในกรณีที่คำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มแล้วพบว่าได้ชำระภาษีไว้เกินไป ผู้ประกอบการจะขอคืนภาษีได้โดยใช้แบบ ภ.พ. 30 ที่ยื่นเสียภาษีนั่นเป็นแบบคำร้องขอคืนภาษีได้ด้วย การขอคืนภาษีจึงสามารถทำได้ทันทีที่ยื่นแบบแสดงรายการ โดยไม่จำเป็นต้องมายื่นคำร้องขอคืนเงินอีกต่างหาก นอกจากนั้นการขอคืนภาษีจะขอคืนเป็นเงินสดหรือจะขอคืนเป็นเครดิตภาษียกไปชำระภาษีมูลค่าเพิ่มในเดือนภาษีถัดจากเดือนภาษีที่คำนวณภาษีนั่นก็ได้ ระยะเวลาในการพิจารณาคืนเงินจะเป็นไปด้วยความรวดเร็วคือภายใน 1 เดือนแต่ไม่เกิน 3 เดือนนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอคืนภาษี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่มีในระบบภาษีการค้าเดิม
- 3) **การตรวจสอบภาษีมูลค่าเพิ่ม** ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มจะมีการตรวจสอบภาษี ณ สถานที่ประกอบการของผู้เสียภาษีอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อตรวจเช็คข้อมูลของผู้เสียภาษีแต่ละรายแสดงมา กับสภาพธุรกิจที่เป็นจริงสอดคล้องกันหรือไม่ ในส่วนที่แตกต่างไปจากระบบภาษีการค้า คือ การตรวจแนะนำ ซึ่งเป็นการส่งเจ้าหน้าที่ออกไปให้คำแนะนำตลอดจนชี้แจงและตอบข้อซักถามต่างๆ แก่ผู้เสียภาษี ณ สถานที่ประกอบการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียภาษีมี

ความรู้ ความเข้าใจในตัวบทกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ตลอดจนวิธี การจัดทำรายงานและการเก็บรักษาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง การที่เจ้าหน้าที่ ออกไปให้ความรู้เรื่องภาษีมูลค่าเพิ่ม ณ สถานประกอบการของผู้เสียภาษีจะเป็น การอำนวยความสะดวก และช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายผู้เสียภาษีในการเดินทางมา ติดต่อราชการหรือการตรวจปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่ก็จะออกไปตรวจ ณ สถาน ประกอบการ โดยที่ผู้เสียภาษีไม่ต้องนำบัญชีและเอกสารมาส่งมอบให้เจ้าหน้าที่ ตรวจ ซึ่งจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้เสียภาษีเป็นอย่างมาก

3.8.6 ภาษีมูลค่าเพิ่มกับหลักการทำรายได้ให้กับรัฐ

เป้าหมายสำคัญของการเก็บภาษีอากร คือ เป็นการอำนวยความสะดวกแก่รัฐบาลสำหรับการ บริหารประเทศ ภาษีอากรที่จะอำนวยความสะดวกให้กับรัฐบาล ควรต้องมีฐานภาษีกว้างให้ครอบคลุม จำนวนผู้เสียภาษีอากร

ภาษีมูลค่าเพิ่มนำมาใช้ในประเทศไทย เป็นระบบภาษีที่มีฐานภาษีกว้างกว่าระบบภาษี การค้ากล่าวคือ ผู้เสียภาษีมูลค่าเพิ่มได้ครอบคลุมถึงผู้ประกอบการธุรกิจทุกประเภทและทุกชั้น ตอน ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีกและผู้ให้บริการ การมีฐานภาษี ครอบคลุมผู้ประกอบการประเภทต่างๆ นอกจากจะทำรายได้ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มแล้ว ยังเป็น ฐานข้อมูลที่น่าไปสู่การเสียภาษีเงินได้ของผู้เสียภาษีให้ถูกต้องยิ่งขึ้น ในด้านของเจ้าพนักงานของ รัฐบาลก็จะสามารถตรวจสอบภาษีได้ง่ายทำให้การตรวจสอบผู้ทุจริต หลีกเลียงภาษีเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่ใช้จัดเก็บแม้จะเป็นอัตราภาษีต่ำ (ร้อยละ 10) เมื่อเทียบกับอัตราภาษีการค้า ซึ่งมีอัตราสูงสุดถึงร้อยละ 50 แต่การที่ภาษีมูลค่าเพิ่มมีฐานภาษี กว้างกว่าภาษีการค้า หากผู้เสียภาษีมีความสมัครใจและเสียภาษีได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ก็อาจ อำนาจรายได้ให้รัฐ โดยไม่จำเป็นต้องจัดเก็บในอัตราสูงๆ เท่าใดนัก และการใช้อัตราภาษีต่ำเช่นนี้ จะเป็นการช่วยลดผลกระทบต่อการทำงาน การออมของประชาชน ซึ่งนับว่ามีความเหมาะสมกับ ประเทศที่กำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย

ภาษีมูลค่าเพิ่มนี้มีการใช้อย่างได้ผลในหลายประเทศ รวมทั้งในเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย การเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มสามารถสร้างรายได้จำนวนมากขึ้น โดยมีส่วนบิดเบือนที่น้อยกว่าภาษีการ ค้า ดังนั้นการใช้ภาษีมูลค่าเพิ่มจะสามารถให้บรรลุเป้าหมายการเพิ่มรายได้ ลดความไม่มีประ สิทธิภาพและเพิ่มความเป็นธรรม

3.8.7 ภาษีมูลค่าเพิ่มกับหลักความยืดหยุ่น

สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งระบบภาษีที่ดีควรสามารถ ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างเหมาะสม เปรียบเสมือนเครื่องมือของรัฐบาลในการแก้ไข

ปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดเก็บมากขึ้นในภาวะเงินเฟ้อและช่วยกระจายรายได้ มีหลายท่านกล่าวว่าภาษีมูลค่าเพิ่มขาดความยืดหยุ่นเพราะมีการกำหนดเพียงอัตราเดียว

แต่อย่างไรก็ตามภาษีมูลค่าเพิ่มก็มีผลต่อการกระจายรายได้เช่นเดียวกัน คือภาษีการค้าและภาษีมูลค่าเพิ่มต่างมีฐานภาษีที่แท้จริงเช่นเดียวกันคือเก็บจากการใช้จ่ายของประชาชน ถึงแม้กฎหมายจะกำหนดให้เก็บภาษีจากผู้ประกอบการ แต่ในทางปฏิบัติผู้ประกอบการจะผลักภาระภาษีนี้ไปยังประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้ซื้อขั้นสุดท้าย ภาษีมูลค่าเพิ่มจะมีผลต่อการกระจายรายได้ อย่างไรก็ตามปัจจัยควรพิจารณา คือ ภาษีการค้าที่จะถูกแทนที่ด้วยภาษีมูลค่าเพิ่มนั้นเก็บจากสินค้าและบริการใดบ้าง ตลอดจนอัตราภาษีเท่าไร และภาษีมูลค่าเพิ่มเก็บจากสินค้าและบริการใดบ้าง อัตราภาษีเท่าไร เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลที่จะทำให้การกระจายรายได้เปลี่ยนแปลงไป นักวิเคราะห์หลายท่านให้ความเห็นว่าอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มควรมีหลายอัตรา สินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพของผู้มีรายได้น้อยควรเก็บในอัตราต่ำ สินค้าทั่วไปใช้อัตรามาตรฐาน สินค้าฟุ่มเฟือยควรใช้อัตราสูงเพื่อช่วยในการกระจายรายได้ เพราะผู้รับภาระภาษีมูลค่าเพิ่มที่แท้จริงก็คือประชาชนผู้บริโภคคนสุดท้าย แต่ในทางปฏิบัติแล้วการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอัตราเดียวก็ช่วยกระจายรายได้เช่นกัน ถ้าพิจารณาแล้วว่าสินค้าใดที่จำเป็นต่อการครองชีพเป็นรายจ่ายหลักของผู้มีรายได้น้อยเราก็ยกเว้นภาษีให้ สินค้าทั่วไปก็เก็บในอัตรापกติ สินค้าฟุ่มเฟือยที่เข้าหลักเกณฑ์ก็เก็บภาษีสรรพสามิตเพิ่มอีกประเภทหนึ่ง ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มของไทยใช้วิธีการนี้คือ การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการครองชีพ ได้แก่ สินค้าเกษตรจำพวกกสิกรรม ปศุสัตว์และประมง ที่ยังมีได้แปรรูปเบื้องต้น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง ปลาป่น ค่าเช่าเพื่อที่อยู่อาศัย โรงเรียน โรงพยาบาลไม่ว่าของรัฐบาลหรือเอกชน การขายข้าวสารไม่ว่าชั้นตอนใด ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อช่วยลดภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อผู้มีรายได้น้อย และสังเกตได้ว่าสินค้าและบริการหลายประเภทที่ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มและบริการจำเป็นเหล่านี้ได้รับการยกเว้นภาษีหมด ภาษีมูลค่าเพิ่มจึงช่วยกระจายรายได้ได้ดีกว่าเดิม นอกจากนี้เพื่อส่งเสริมการกระจายรายได้ สินค้าที่เข้าลักษณะเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยและสินค้าที่บริโภคโดยผู้ที่มีรายได้สูง ภาษีมูลค่าเพิ่มของไทยก็ยังกำหนดให้มีการเก็บภาษีสรรพสามิตเสริมด้วย เช่น สุรา ยาสูบ ไฟ น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน เครื่องดื่ม เครื่องปรับอากาศที่มีขนาดความเย็นไม่เกิน 72,000 บีทียูต่อชั่วโมง เครื่องแก้วเจียรนัย รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คน เรือยอชต์และเรือสำราญ น้ำหอม สนามแข่งม้า เป็นต้น